

Aandssvaghed — Straffelovens § 38 — og Interneringsloven.

Af H. O. WILDENSKOV

Reservekæge ved Den Kellerske Aandssvageanstalt.

Som Deltager i Kriminalistforeningens Aarsmøde i Februar 1927 — med Interneringsloven som Emne — rettedes min Opmærksomhed mod den Inddeling af Aandssvagheden, som der kom til Orde fra Juristernes Side. *Torp* udtalte:¹⁾ Det er de »udpræget aandssvage«, der dømmes efter § 38.... Imbecilitet er en lettere Grad af Aandssvaghed, der kvalificerer til Dom efter § 39. *Goll* udtalte at § 38 og Amtsindlæggelse forudsætter en saadan Grad af Aandssvaghed, at den maa jævnstilles med Sindssygdом, altsaa fuldstændig Aandssvaghed.

Ved Gennemgang af den mig tilgængelige Litteratur fandt jeg i Dansk Kriminalistforenings Forhandlinger IX. Aarsmøde Forsøg paa Afgrænsning af Begrebet »udpræget aandssvage«. *Friedenreich* siger Pag. 88—89: Det er dem, der ikke kan sørge for sig selv, som hører hjemme paa Anstalterne, hvis ingen ellers vil sørge for dem, dem, der i Retning af Omdømme og Livserfaring staar paa Højde med mindre Børn. — *Geill* Pag. 95: Her har man sat Grænsen ved »udpræget aandssvage«, men den bliver alligevel vanskelig at drage, thi hvor begynder den »udprægede« Aandssvaghed, og hvor ender den Aandssvaghed,

¹⁾ Forhandlingerne paa Dansk Kriminalistforenings XX. Aarsmøde Pag. 60.

som ikke er »udpræget«? Et Sted maa Grænsen sættes og i saa Henseende mener jeg, at Bevidstheden om en Handlings Retsstridighed dog har nogen Værdi som Vejledning for Afgørelsen af, om det kan nytte at straffe vedkommende eller ikke. — *Wimmer* Pag. 97: en udpræget Aandssvagthed: d. v. s. en lokal Indsnævring af Bevidsthedskredsen med dertil hørende Indsnævring af Evnen til at forstaa Samfundets Fordringer til én og manglende eller yderst defekt Evne til at reagere paa vel overlagt Maade....

Ingen af disse Forklaringer forekommer mig tilfredsstillende. Jeg skal ganske kort skitsere Nomenklatur og Bedømmelse, saaledes som den nu anvendes af Aandssvageforsorgen.

I Almindelighed samstemmes med den engelske Aandssvage lov af 1913, der inddeler Aandssvage i I. Idiots, II. Imbeciles, III. Feeble-minded persons. Samme Inddeling anvendes i Amerika, hvor man i Stedet for feeble-minded persons bruger Udtrykket morons. Vi erstatter feeble-minded og morons med Betegnelsen: Debile.

Som Maalestok for Individets Aandssvagthed anvendes nu de fleste Steder Intelligensmaalinger. En Betingelse er, at disse foretages af trænede Undersøgere, ellers er de værdiløse. Man forelægger Individet en Række Tests, der er standardiserede paa normale Børn, for hvert Aarstrin har man som Regel 5 Tests. Det fundne Alderstrin benævnes Individets Intelligensalder (I. A.). Da I. A. forandres med stigende Levealder, indførte *Stern* Betegnelsen Intelligensquotient (I. Q.), der er Forholdet I. A./L. A., hvor L. A. er Levealderen. Erfaringen har nu vist, at Individets Intelligensudvikling afsluttes med 16. Aar. L. A. sættes derfor ikke over 16. F. Eks. 18-aarig Mand viser I. A. 8 Aar, hans I. Q. bliver da $8/16 = 0.5$. Af praktiske Grunde multipliceres Resultatet med 100, hvorved faas I. Q. = 50.

Anvendes denne Maalestok nu paa den nævnte Ind-

deling, vil følgende Tal omtrent passe. Idioter: I. Q. = 0—30, Imbecilitet: I. Q. = 30—55, Debilitet: I. Q. = 55—75. Den normalt begavede viser I. Q. 90—100. Mellem I. Q. 75 og 90 ligger da den store Gruppe, jeg kalder »Sinker«, idet jeg med Hensyn til Betegnelsen Sinker kan henvise til mine Udtalelser i Børnesagens Tidende 1925, Pag. 6.

Naar Grænsen for Aandssvaghed sættes ved I. Q. 75, er dette overensstemmende med Erfaringer fra Udlandet og vore egne Erfaringer. Jeg overværede i Foraaret en Række Forelæsninger ved Londons Universitet, hvor Retslægen Dr. *East* udtalte: Ved I. A. 10 Aar (I. Q. 62.5) er vi endnu paa sikker Grund, med I. A. 11 Aar og 12 Aar (I. Q. 68.7 og 75) er Individet defekt, men man skal være forsigtig med at certificere ham under Aandssvagecloven. *East* meddelte, at af 283 aandssvage Forbrydere, var ingen Idioter, 33 imbecile og 244 feeble-minded. Disse Forhold fik jeg bekræftet ved senere Besøg i forskellige Fængsler i England og ved Samtaler med de ledende Fængselslæger. Belægningen i Englands »Livøanstalt« Rampton forekom mig alt for blandet, Tal derfra har derfor ingen Værdi i denne Sammenhæng. New Yorks »Livøanstalt« Napanoch definerer sine Alumner som: »feeble-minded recidivist, whose intelligencequotient lies between 35 and 75, and whose chronological age is 16 years or over«.¹⁾

Vil man nu angive de »udprægede aandssvages« Stilling i det nævnte System, giver *Friedenreich's* og *Wimmer's* ovenfor citerede Udtalelser et Holdepunkt ved Angivelse af social Duelighed. Det er vanskeligt at angive Grænsen herfor. Det er en kendt Sag, at den aandssvage, der er socialt duelig under enkle Livsforhold, f. Eks. paa Landet, er socialt uduelig under mere komplicerede Forhold, f. Eks. i en Storby. Den sociale Duelighed er desuden afhængig

¹⁾ Journal of Criminal Law and Criminology, Vol. XVII, No. 2, August 1926, Pag. 184.

af Beskæftigelsesgraden i Samfundet¹⁾, men forudsættes normale Samfundsforhold, maa vi gaa helt ned til I. Q. 55 for at udelukke de socialt uduelige, altsaa Idioli og Imbecilitet giver social Uduelighed, er »udpræget Aandssvaghed«. Men hermed vil vi faktisk udelukke de fleste forbryderiske aandssvage, idet de besidder et højere Intelligensmaal.

Da imidlertid de »udpræget aandssvage« dommes efter § 38 (jfr. ovenfor), har jeg som sidste Udvej til Gruppens Afgrænsning samlet de Alumner, vi har, der er dømt efter § 38. Jeg har gennemgaaet Journalerne for 32 Brandstiftere og 14 Voldtægtsforbrydere. 7 Brandstiftere og 4 Voldtægtsforbrydere var dømt efter § 38. Da jeg kun har haft Lejlighed til at undersøge de 6 af disse, skal jeg nøjes med at omtale dem. Bedømt efter I. Q. faas følgende Resultat: I. I. Q. = 44, II. I. Q. = 56.2, III. I. Q. = 65, IV. I. Q. = 68.7, V. I. Q. = 68.7, VI. I. Q. = 69. Skal jeg bedømme dem svarende til den juridiske Belegnelse, bliver det I og II er udpræget aandssvage, III, IV, V, VI er lettere Grader af Aandssvaghed.

Som Eksempel skal jeg nærmere omtale No. IV. 22 Aar gammel afbrændte han med 1 Maanedes Mellemrum 2 Gaarde; noget Motiv hertil kan ikke angives. — 9 Aar gammel kom han paa Værgeraadshjem, men blev allerede 2 Aar efter sat i Pleje hos en Husmand. Hans Skolegang har været meget spredt og minimal. Efter Konfirmationen har han haft Pladser, var lydig og tro, passede sit Arbejde godt, var god mod Dyr og Børn. Havde sammen sparet 106 Kr. paa en Bankbog og andet Steds anbragt 135 Kr. Kredslægen erklærer om ham: Arrestanten N. N. er ikke sindssyg eller aandssvag, men hans sjælelige Mangler er saa betydelige, at han ikke kan antages i Gerningens Øjeblik at have været i Besiddelse af den Til-

¹⁾ Se Wildenskov: Dansk Aandssvageforsorg i Fremgang eller Tilbagegang. Socialt Tidsskrift Marts 1927, Pag. 90.

regnelighed, der findes hos voksne og sjælssunde Individer. — Paa senere Forespørgsel fra Dommeren, om N. N. maa anses for at være farlig for den offentlige Sikkerhed, erklærer Kredslægen yderligere: Da N. N. ikke tidligere har udvist antisociale Egenskaber og ikke har nogen paa-viselig sjælelig Lidelse, der absolut disponerer til fortsatte Brandstiftelser, ikke har Trang til Alkohol og er klar over de begaaede Handlingers Farlighed og Strafbarhed, maa jeg antage, at han under Straf af en eller anden Form vil være tilgængelig for Forbedringer af sine Handlingsmotiver og ikke absolut behøver at anses for farlig for den offentlige Sikkerhed. — Sagen sendes nu til Retslægeraadet, der erklærer, at, da det af det oplyste fremgaar, at Arrestanten er aandssvag, kan man ikke anbefale, at han indlægges til Observation, men derimod at han som farlig for den offentlige Sikkerhed anbringes i en Aandssvageanstalt for arbejdsføre. — Atter forespurgt om Graden af Arrestantens Aandssvaghed, erklærer Raadet, at det fremgaar af den af Kredslægen foretagne Undersøgelse, at Arrestanten maa siges at være udpræget aandssvag. — Derefter falder Dommen efter § 38.

N. N. har nu været paa Brejninge fra 5. Januar 1925. Allerede 29. August 1925 erklærer Afdelingsinspektøren om ham: »Han er i Besiddelse af god Arbejdsevne, fatter let og har et godt Haandelag i alt, hvad han foretager sig, ligesom han har let ved at sætte sig ind i en Ting. Det kan siges, at han er noget barnlig i Sind og Tankegang. I andre Retninger synes der ikke at være noget unormalt ved ham, og dette, at han 2 Gange har gjort sig skyldig i Ildspasættelse, er sikkert den væsentlige Aarsag til, at han er erklæret for at være unormal. Hvad Arbejdsevnen angaar, er sikkert en meget stor Procent af Landets Befolkning ham underlegen«.

Ved min Undersøgelse af N. N. har jeg noteret i Journalen: »Han svarer villigt og hurtigt paa de stillede Spørgsmaal. Kritiserer tidligere Undersøgelser, der har lagt Vægt

paa Skolekundskaber: »Husk paa, jeg har aldrig gaaet rigtig i Skole«. Han er meget overfladisk, det kniber stærkt med Indprentningsevnen og Hukommelsen. Læser og regner daarligt. Han opnaar I. A. = 11 Aar, med I. Q. = 68.7. Gaar man til de praktiske Prøver, opnaar han her I. A. = 14 Aar med I. Q. = 87. Skal jeg konkludere efter mine Undersøgelser, vil jeg erklære ham for et let Tilfælde af Aandssvaghed. Han har gode praktiske Evner, der dels er omtalt i Akterne, han har saaledes 14 Aar gammel under Husbonds Indkaldelse alene passet Besætningen, dels er iagttaget her paa Anstalten, yderligere paavist ved Undersøgelsen, hvor han paa dette Omraade opnaar I. Q. = 87. De gode praktiske Evner gør ham egnet til at klare sig selvstændig i Samfundet. Hans antisociale Handlinger kvalificerer ham til Aandssvageanstalt, hvorfra han sikkert kan udskrives til Selverhverv, naar den forsinkede Pubertetsudvikling er overstaaet, og han dermed er naaet til større Modenhed og Ligevægt«.

Naar jeg udførligt har refereret dette Eksempel, er det for dermed at vise, at et ganske let Tilfælde af Aandssvaghed er dømt efter § 38. No. III, V, VI hører til samme Klasse.

Mindre Betydning i denne Sammenhæng har et Tilfælde uden Intelligensdefekt, der er dømt efter § 38 og indkommet paa Den Kellerske Anstalt under Diagnosen Aandssvaghed. Kredslægen erklærede ham for aandssvag, Retslægeraadet fulgte Kredslægen, ingen af dem omtalte Graden. Juristerne dømte efter § 38 I og II. Hans Overfladiskhed, manglende Skolekundskaber og indrømmet Simulation har sikkert bevirket den stillede Diagnose. Ved min Undersøgelse af ham fandt jeg I. Q. = 96. Gennemsnit af 14 praktiske Tests gav Quotient over 100. Han er saaledes normalt begavet med særlig gode praktiske Anlæg, han er overfladisk, upaalidelig, pralende, ordrig og temmelig blottet for moralsk Følelse.

Idet vi saaledes finder, at ganske lette Tilfælde af

Aandssvaghed dømmes efter § 38, at med andre Ord Begrebet »udpræget aandssvag« udstrækkes til Aandssvaghedens øverste Grænse, er vi dermed naaet et Skridt videre. Det næste Spørgsmaal trænger sig da paa: Hvad menes der med Imbecilitet, den lettere Grad af Aandssvaghed, der dømmes efter § 39. Da Personer, dømte efter § 39, som Regel ikke kommer paa Anstalt, kan jeg ikke, som ved § 38, samle Materiale til Belysning. Men vi kan gaa en anden Vej. Paa Kriminalistforeningens XX. Aarsmøde Pag. 60 udtaler *Goll*: »Hele Interneringsloven er netop kommen, fordi bl. a. de imbecile ikke kunde falde ind under hverken § 38 eller Amtsindlæggelsen. Derfor fik vi Loven, og derfor er det noget nyt, at bl. a. de imbecile nu ogsaa ved Dom kan anbringes paa Anstalter«. For da at afgøre, hvor disse imbecile eller »lettere aandssvage« hører hen, kan vi i Lighed med § 38-Personerne gennemgaa Journalerne for de Personer, der er indlagt paa Anstalten, dømte efter Lov af 11. April 1925.

Det drejer sig om 6 Personer, 4 paa Livø, 2 paa Brejninge. Mine Undersøgelser af disse giver følgende Resultater: I. I. Q. = 62.5, II. I. Q. = 63.8, III. I. Q. = 63.8, IV. I. Q. = 71.2, V. I. Q. = 77.5 og VI. I. Q. = 80. At disse er No. V og VI »Sinker«, No. I—IV aandssvage i lettere Grad, d. v. s. debile, de er af nøjagtig samme Aandssvaghedsgrad som No. III, IV, V, VI af de efter § 38 dømte Personer. Medens man maa antage, at alle aandssvage, dømte efter § 38, kommer paa Aandssvageanstalt, er Forholdet anderledes med Personer, dømte efter Interneringsloven, idet disse ogsaa kan anbringes paa Sundholm og i yderste Fald paa Sikringsanstalten. Nu har *Schröder*¹⁾ udførligt omtalt de 13 Personer, der var internerede paa Sundholm, af disse omtales 5 som »svagt begavede«. *Norvig*²⁾ udtaler for Ebberødgaard, at 4 Personer er anbragte

¹⁾ Dansk Kriminalistforenings Forhandlinger XX. Aarsmøde. Pag. 33—43.

²⁾ Ibidem: Pag. 61—62.

efter Interneringsloven, af disse 4 maatte 1 overføres til Sikringsanstalten, om de 3 andre udtales: »Disse 3 Personer hører til de »bedst begavede« af de aandssvage. Derfor har det voldt os uhyre store Vanskeligheder at have disse Personer paa Ebberødgaard. De er i Virkeligheden velbegavede i Sammenligning med vore Patienter...« Endelig synes ogsaa Juristerne overraskede over Resultatet. Goll¹⁾ udtaler ... »da det viste sig, at — tværtimod, hvad man havde troet — kun en Minoritet af de Internerede hørte hjemme paa de bestaaende Aandssvageanstalter«. Disse Udtalelser peger mod, at Interneringsloven ikke rammer lettere Grader af Aandssvagthed, men dels Gruppen »Sinker«, dels normalt begavede. Formentlig kan Sundholms 5 »svagt begavede« og Ebberødgaards 4 »velbegavede« (i Forhold til aandssvage) henregnes til »Sinkerne«, hvorved vi ialt naar op paa 11 »Sinker«. Med andre Ord: Udtrykket »mangelfuld Udvikling« i Interneringsloven synes i Praksis at dække Gruppen »Sinker«; kun 4 aandssvage synes at være dømt efter Loven, og de kunde, efter ovenfor nævnte praktiske Erfaringer, lige saa vel være gaaet efter § 38.

Da Interneringsloven ophører at have Gyldighed ved en ny Straffelovs Ikrafttræden, kan der være Grund til at betragte det nye Straffelovsforslag med Henblik paa de aandssvage Personer. Vi genfinder her i § 17 Udtrykket »udpræget Aandssvagthed«, og jeg haabede da i Motiverne at finde en Afgrænsning af denne Gruppe. I Regeringsforslagets (R. F.) Motiver omtales aandssvage ikke særskilt, men da der er henvist til K. U. 1923, Mot. Sp. 45—58, maa R. F. antages at acceptere den der fremsatte Opfattelse, Der udtales om Aandssvagthed: Ogsaa paa dette Omraade foreslaar vi — i alt væsentligt af de oven udviklede Grunde — at knytte Straffriheden til Tilstandens Beskaffenhed — Aandssvagtheds Grad — og slette det af den

¹⁾ Dansk Kriminalistforenings Forhandlinger XX. Aarsmøde Pag. 23.

gældende Ret opstillede Krav om, at Tilstanden tillige skal have ophævet Lovovertrædernes »Tilregnelighed«. Heraf fremgaar, at der ikke gives Vejledning for Afgrænsningen, vi maa da formode, at fremtidig Domfældelse af »udpræget aandssvage« vil følge den nugældende Praksis og dermed ramme helt op til Aandssvaghedens øverste Grænse.

Men saa møder vi atter de imbecile i § 18, hvor vi genfinder Interneringslovens Udtryk »mangelfuld Udvikling«. R. F. henviser her til K. U. 1923 Mot. Sp. 63—64, der forbeholder sig en mulig Strafmodtagelighed hos disse Individer. Der henvises i K. U. atter til T. U. Mot. S. 25, der omtaler Imbecilitet, og S. 24 herom udtaler: Da der hverken kan eller bør være Tale om at lade enhver Grad af Imbecilitet.... medføre Straffrihed, maa meget hyppigt sociale Indicier, f. Eks. den gennem tidligere Straffuldbyrkelse indvundne Erfaring om, at Straf overfor dette Individ er urigtig eller skadelig, tages med i Betragtning ved Afgørelsen.... For saa vidt man ved imbecile Personer forstaar »Sinker«, kan jeg ganske tiltræde dette, men henregnes hertil lettere Grader af Aandssvaghed, i Modsætning til »udpræget aandssvage«, kan jeg ikke samstemme.

Det er muligt, men noget af en Tilfældighed, om Straffen hos aandssvage giver Resultat. I de fleste Tilfælde tror jeg det ikke, ja, jeg tror, at den ved at unddrage Individet den efter hans Standpunkt aspassede Forsorg — Aandssvageforsorgen — i mange Tilfælde virker direkte skadeligt. Som min Opgørelse¹⁾ for Livø udviser, var $\frac{3}{4}$ af Alumnerne mellem 14 og 24 Aar, netop i en Brydningens Alder, hvor Milieu influerer stærkt. Det gælder da om at give dem saa gunstigt Milieu som muligt, og for den aandssvage er dette ikke Fængslet, men de relativt frie Forhold ved en særlig aspasset Forsorg med rigeligt Friluftsarbejde.

¹⁾ Wildenskov: 15 Aars Erfaring med de forbryderiske aandssvage paa Livø. Nordisk Tidsskrift for Strafferet 1927, Pag. 1—9.

Engelske Erfaringer stemmer overens hermed. I Report of Commissioners of Prisons and the Directors of Convict Prisons 1925—26 udtales: Fængselslægerne bekræfter vor Opfattelse, at et Fængsel er uegnet for svagt begavede Fanger. Pag. 32: Det er let for Retten at indhente en Lægeerklæring om Fangernes Mentalitet. Saa-danne Erklæringer vil forhindre, at sindssyge og aandssvage Personer bliver internerede under saa uegnede Forhold som et Fængsel.... Som berettet sidste Aar, har Fængselslægerne forstaaende Anvendelse af Aandssvage-loven (1913) resulteret i den vedvarende Formindskelse af Fængselsbefolkningen med et stort, men ukendt Tal, muligvis omkring 200 daglig. En logisk Udvidelse af en lignende Forholdsregel overfor de Personer, som i nogen Grad er aandssvage, men ikke saa meget, at de kan certificeres under Aandssvage-loven, enten i Form af ubestemt (indetermined) Dom eller vedvarende Internering i en eller anden Specialanstalt eller Landbrugskoloni, vilde utvivlsomt føre til Fjernelse af et stort Kontingent svagt begavede, habituelle Smaaforbrydere (petty offenders) fra et uegnet Fængelsmilieu.

Efter disse Udtalelser indser man i England det uholdbare ved at dømme aandssvage til Fængselsstraffe. Emnet har været paa Dagsordenen ved The International Penitentiary Congress, London 1925. Spørgsmaalet lyder: Hvilke Forholdsregler bør tages overfor abnorme voksne (persons who are feeble-minded, mentally deficient), som frembyder farlige Tilbøjeligheder? Er disse Forholdsregler anvendelige overfor unge Personer af samme Klasse? Den vedtagne Resolution anbefaler »non-penal institutions or colonies«, i hvilke de undergives egnet Behandling. Unge Personer behandles paa samme Maade, men i adskilte Anstalter, dersom profylaktiske Forholdsregler har svigtet.

I denne Sammenhæng skal jeg minde om, at *Karsten Meyer* ved en Diskussion¹⁾ fremhævede, at engelske Læger

¹⁾ Dansk Kriminalistforenings XVII. Møde, 1924, Pag. 118.

indtog et Særstandpunkt. Dette er muligt Tilfældet for Sindssygdomme, men af ovenstaaende fremgaar, at deri er næppe indbefattet Aandssvaghed.

Jeg har i det foregaaende søgt at paavise den uheldige Inddeling af aandssvage i 1. udprægede Grader og 2. lettere Grader eller Imbecilitet, hvor Gruppe 1 i Praxis synes at omfatte alle aandssvage og Gruppe 2 »Sinkerne«. Betegnelserne er i direkte Strid med Aandssvageforsorgens Betegnelser, idet Imbecilitet her betegner den midterste Del af de aandssvage. Juristerne kan henvise Ansaret til Retslægeraadet, og det skal indrømmes, at Raadet maa løse en vanskelig Opgave, idet det paa Basis af Kreds-lægernes ofte uensartede Undersøgelser skal fælde Dom om Aandssvaghedens Grad. Man kan mod Afgørelserne indvende, at de ikke dækker Individets sande Tilstand, saaledes f. Eks. No. IV dømt efter § 38. Raadet har der aabenbart ladet de theoretiske Overvejelser træde i Baggrunden og til Gavn for Individet og Samfundet ladet de praktiske Erfaringer være de afgørende. Skal vi beholde den uheldige Nomenklatur, maa vi haabe, Raadet vil beholde dette videre Syn ved Bedømmelserne. Bedst vilde det være, om man ved Forhandling med Aandssvageforsorgen — der dog i sin nuværende Udvikling maa anses for mest sagkyndig — fik ensartede juridiske og faglige Betegnelser, hvorved undgaas, at den ene raaber i Øst, den anden svarer i Vest. Det staar da vedblivende Juristerne frit for, ved Straffelovsparagraffernes Udformning at tage de Forbehold med Hensyn til Strafpaaavirkelighed, som de anser for rigtigst.